

Goede tijden, slechte tijden

Ook iedereen die al wat langer met vlinders bezig is weet het: er zijn goede en slechte vlinderjaren. Het weer is vermoedelijk de belangrijkste oorzaak van deze schommelingen. Daar dwars doorheen gaan veel vlinders structureel voor- of achteruit. Hoe ging het de laatste tijd?

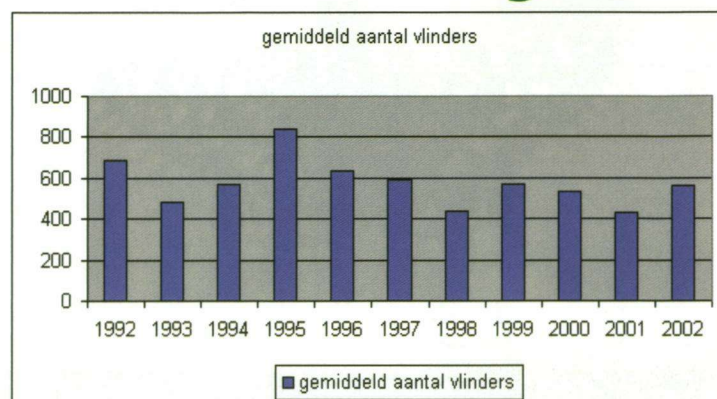
Tekst: Chris van Swaay & Calijn Plate

Het Landelijk Meetnet Dagvlinders is ideaal om dit soort veranderingen te meten. Op meer dan 250 plekken in Nederland tellen vrijwilligers wekelijks de vlinders. Al deze tellingen samen geven ons inzicht in het wel en wee van onze dagvlinders. Er wordt sinds 1990 geteld, maar voor deze bewerkingen gebruiken we alleen de gegevens vanaf 1992, het eerste jaar dat er meer dan 200 routes waren. Een belangrijk gegeven zijn de indexen. Indexen zijn een maat voor de verandering van een soort van jaar tot jaar. 1992 wordt als basisjaar gebruikt en de index van dat jaar wordt op 100 gesteld.

We hebben de jaren op drie manieren vergeleken:

1. Het gemiddeld aantal vlinders (ongeacht de soort) per getelde route.
2. De gemiddelde index per jaar. Behalve de index van alle soorten hebben we ook nog onderscheid gemaakt tussen Rode Lijst-soorten en algemene soorten.
3. Via rangnummers: voor 41 soorten hebben we rangnummers gegeven aan de jaren. Het jaar met de laagste index krijgt rangnummer 1, het jaar met de hoogste index rangnummer 11 (er zijn elf jaren meegenomen: 1992 tot en met 2002). Vervolgens hebben we alle rangnummers per jaar opgeteld. In een goed vlinderjaar krijgen veel soorten een hoog rangnummer en zal de som van de rangnummers hoog zijn, in een slecht jaar juist laag. De som van de rangnummers ligt altijd tussen 41 (alle soorten een slecht jaar met rangnummer 1) en 451 (=41x11).

Gemiddeld aantal vlinders Nooit werden er zoveel vlinders geteld als in 1995. Het is dan ook het enige jaar dat er meer dan 200.000 exemplaren werden opgeschreven. Kijken we in iets meer detail (figuur 1) dan blijkt dat het eigenlijk vooral een paar algemene soorten waren die toen een topjaar hadden. Van klein geaderd witje (21.803), klein koolwitje (21.022), zwartsprietdikkopje (27.459) en dagpauwoog (11.064) werden meer dan 10.000 vlinders geteld. Ook het bruin zandoogje (altijd winnaar als het om

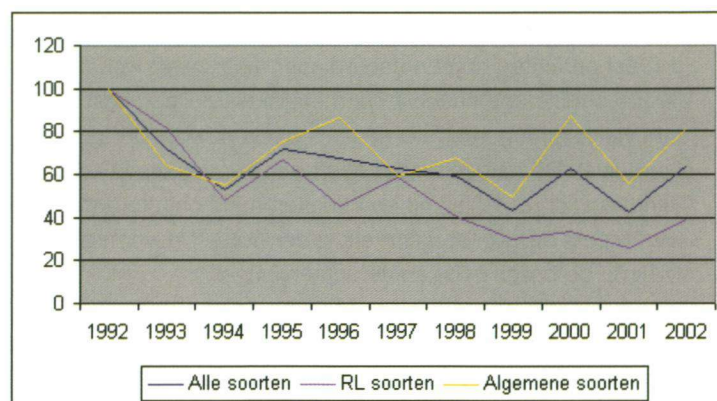
Figuur 1: Gemiddeld aantal vlinders per telroute per jaar.

aantallen gaat) had een behoorlijk goed jaar met 44.353 exemplaren, al was het niet het topjaar (dat was 1999 met 51.736 vlinders).

Ook in 1992 lagen de aantallen hoog. Veel soorten deden het goed, maar alleen argusvlinder (5373), citroenvlinder (3772), heivlinder (1900) en groentje (667) hadden een topjaar.

De laatste vijf jaar schommelt het gemiddeld aantal vlinders op een vrij laag niveau. 1998 en 2001 waren echt slechte jaren. Gelukkig ging het in 2002 weer wat beter

Gemiddelde index (figuur 2) De gemiddelde index van alle soorten bij elkaar daalt sinds 1992 behoorlijk. Vooral 1994, 1999 en 2001 waren slechte jaren. In 2002 was er weliswaar sprake van enig herstel, de gemiddelde index ligt met 65 nog steeds op een bedenkkelijk laag niveau. Splitten we uit naar Rode Lijst-soorten en algemene soorten, dan valt op dat met name de achteruitgang bij de Rode Lijst-soorten dramatisch is. De gemiddelde index is sinds 1998 niet meer boven de 40 uitgekomen.

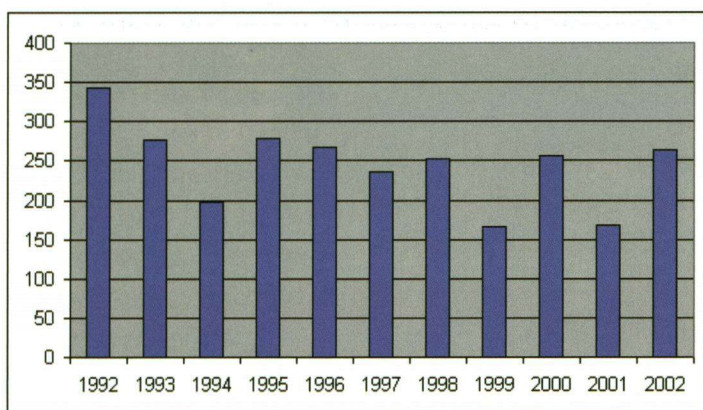

Figuur 2: Gemiddelde index per jaar.

Groentje.

Rangnummers De som van de rangnummers was vooral in 1992 hoog: veel soorten hadden toen een goed jaar met een hoge index. Slechte jaren waren 1994 en vooral 1999 en 2001. Ook hier zien we weer een licht herstel in 2002.

Figuur 3: Som van de rangordes per jaar.

Conclusie Over de hele periode van elf jaar bekeken was het eerste jaar (1992) vermoedelijk het beste vlinderjaar. De gemiddelde index en de som van de rangnummers was dat jaar het hoogst. Ook het gemiddeld aantal vlinders was hoog. 1995 was vooral een goed jaar voor enkele algemene soorten. De gemiddelde index van deze groep vlinders lag hoog en het gemiddeld aantal per route is ongeëvenaard.

2001 is het slechtste vlinderjaar uit de reeks. Het gemiddeld aantal vlinders per route was bijzonder laag en ook de gemiddelde index van de Rode Lijst-soorten had zijn dieptepunt. Ook de som van de rangnummers was samen met 1999 erg slecht.

Gelukkig gaf 2002 weer enig herstel te zien. We hopen van harte dat deze trend zich zal voortzetten en 2003 een

fantastisch vlinderjaar zal worden. De waarnemingen tot en met juni 2003 waren in ieder geval hoopgevend.

Doet u ook mee? Het tellen van een vlinderroute is niet alleen leuk, het geeft ons ook veel informatie over de veranderingen van de vlinderstand in ons land. Wilt u meedoen, neem dan contact op met De Vlinderstichting. Iedere route is welkom. ■